1

श्रीगणेशाय नमः पाण्डवा ऊचुः प्रह्लादनारदपराशरपुण्डरीकव्यासा
म्बरीकशुकशौनकभीष्मकाद्याः रुक्माङ्गदार्जुनवशिष्ठविभीषणाद्याः
एतानहं परमभागवतान्नमामि १ लोमहर्षण उवाच धर्मो विवर्द्धति
युधिष्ठिरकीर्तनेन पापं प्रणश्यति वृकोदरकीर्तनेन शत्रुर्विनश्यति ध
नंजयकीर्तनेन माद्रीसुतौ कथयतां न भवन्ति रोगाः २ ब्रह्मोवाच ये
मानवा विगतरागपरापरज्ञा नारायणं सुरगुरुं सततं स्मरंति ध्याने
न तेन हतकिल्बिषचेतनास्ते मातुः पयोधररसं न पुनः पिबंति ३ इन्द्र
उवाच नारायणो नाम नरो नराणां प्रसिद्धचौरः कथितः पृथिव्यां

मपिगत्वाध्यायते यांतन्नात्मा मम भवत्वह हिस्या केशवे भक्तिरेका ८ सहदेव
उवाच तस्य यज्ञेश्वरस्य विष्णोरतुलतेजसः प्रणामं ये प्रकुर्वन्ति तेषामपि न
मो नमः ९ कुंत्युवाच स्वकर्मफलनिर्दिष्टां यां यां योनिं व्रजाम्यहं तस्यां त २
स्यां हृषीकेश त्वयि भक्तिर्दृढास्तु मे १० माद्र्युवाच कृष्णेनत्ताः कुसुमन
तुष्टमिति गात्रैर्वक्षसंयुनतर्पिताये तेमिन्दरेहाः प्रविशंति कृष्णे हवि
यथा मंत्रहुतं हुताशे ११ द्रौपद्युवाच कीटेषु पक्षिषु मृगेषु सरीसृपेषु
रक्षःपिशाचमनुजेष्वपि यत्र तत्र जातस्य मे भवतु केशव त्वत्प्रसादात्त्व
य्येव भक्तिरचलाव्यभिचारिणी च १२ सुभद्रोवाच एककोपि कृष्णस्य

नेकजन्मार्ज्जितपापसंचयं हन्त्यशेषं स्मृतमात्रमस्य ४ युधिष्ठिर उवाच
मेघश्यामं पीतकौशेयवासं श्रीवत्सांकं कौस्तुभोद्भासितांगं पुरायोपेतं पुंडरी
कायताक्षं विष्णुं वन्दे सर्वलोकैकनाथं ५ भीमसेन उवाच जलौघमग्ना
सचराचराधरा विषाणाग्रकोट्याखिलविश्वमूर्त्तिना समुद्धृता येन वराह
रूपिणा स मे स्वयंभूर्भगवान्प्रसीदतु ६ अर्जुन उवाच अचिन्त्यमव्य
क्तमनन्तमव्ययं विभुं प्रभुं भावितविश्वभावनं त्रैलोक्यविस्तारविचार
कारकं हरिं प्रपन्नोस्मि गतिर्महात्मनां ७ नकुल उवाच यदि गमनमध
स्तात्कालपाशानुबंधात् यदि च कुलविहीने जायते पक्षिकीटे कृमिशत

स्वापि पिपि आश्वे भीता घोरेषु व्याधिषु वर्तमाना संकीर्त्य नारायणशब्दमात्रं विमुक्तदुः
खा सुखिनो भवंतु १९ अर्जुन उवाच अहमस्मि नारायणादापदापहारास्यहाराश्य
पहारहारः अन्यस्य ईशो जगतो नारायणात्कदापि हं भवन्यतरोस्मिल्लोके २० विदुर उ
वाच वासुदेवस्य ये भक्ताः शांतास्तत्परमानसाः तेषां दासस्य दासोहं भवेयं जन्म
जन्मनि २१ भीष्म उवाच विपरीतेषु कालेषु परिक्षीणेषु बंधुषु त्राहि मां कृपया
कृष्ण शरणागतवत्सल २२ द्रोणाचार्य उवाच येये हताश्चक्रधरेण दैत्यास्त्रैलोक्य
नाथेन जनार्दनेन ते ते गता विष्णुपुरीं नरेन्द्र क्रोधोपि देवस्य वरेण तुल्यः २३ कृ
पाचार्य उवाच मज्जन्मनः फलमिदं मधुकैटभारे मत्प्रार्थनीयमदनुग्रह एष एव त्व
द्भृत्यभृत्यपरिचारकभृत्यभृत्य भृत्यस्य भृत्य इति मां स्मर लोकनाथ २४ अश्वत्थामो
वाच गोविन्द केशव जनार्दन वासुदेव विश्वेश विश्व मधुसूदन विश्वरूप श्रीपद्म

सकामकामोऽहमथापवर्गे पापवन्धेन न लभ्यः इत्थाथवर्गेपी पुनर्नेति जन्माकुलमत्रगामी
न तु नर्भयाय १३ अभिमन्युवाच गोविन्द गोविन्द हरे मुरारे गोविन्द गोविन्द मुकुन्द
कृष्ण गोविन्द गोविन्द रथांगपाणे गोविन्द गोविन्द न मां त्यजेथाः १४ प्रद्युम्न
उवाच श्रीराम नारायण वासुदेव गोविन्द वैकुण्ठ मुकुन्द कृष्ण श्रीकेशवानन्त नृसिं
ह विष्णो मां त्राहि संसारभुजंगदष्टात् १५ सात्यकि उवाच अप्रमेय हरे विष्णो
कृष्ण दामोदराच्युत गोविन्दानन्त सर्वेश वासुदेव नमोऽस्तु ते १६ उद्धव उवाच
वासुदेवं परित्यज्य योन्यदेवमुपासते तृषितो जाह्नवीतीरे कूपं खनति दुर्मतिः १७
धौम्य उवाच अपां समीपे शयनासनस्थे दिवा च रात्रौ च यथाधिगच्छता यदस्ति
किंचित्सुकृतं कृतं मया जनार्दनस्तेन कृतेन तुष्यतु १८ संजय उवाच आर्त्ताविष

4

मः पद्मसंभवप्रणामकस्तेपि दृश्यप्रभावेन वायुरुवाच देवाय सोत्साय पूजनीयपतये नमः ३२ विना
यकउवाच नमो ब्रह्मण्यदेवाय गोब्राह्मणहिताय च जगद्धिताय कृष्णाय गोविन्दाय न
मो नमः ३३ हनूमानुवाच अनन्तकोटिब्रह्मांडानां पतीस्तथा यासमच्युतं येन सुरूपतिगोपि
५ न्द्रनतेकोविदपते भयं ३४ बलभद्रउवाच लोकश्लक्ष्णपालत्वमगतीनां गतिर्भव ४
संसारार्णवमग्नानां प्रसीद पुरुषोत्तम ३५ श्रीकृष्णउवाच लक्ष्मणकसेति लक्ष्मि
तियोमां स्मरति नित्यशः जलं भीत्याय पापमनंनयुक्ताऽर्हं न त्यजाम्यहम् ३६ सर्वेषं
वीमि मनुजाः स्वयमूर्ध्वानुर्योर्मानस कुर्वन्त्विह जनार्दनेति जीव जगत्पत्य
नुहिनं मनसोऽव नरो न वा पापावारांका सुखसह दृशां चक्रहस्तं सभीरुः ३७ इन्द्रउवाच
सकलनारायणेति पुस्तकाद्युमानांधोऽस्यपरात्मयं गंगादि सर्वतीर्थेषु स्नातो भवति
पुष्पकः ३८ सूतउवाच तत्रैव गंगायमुनायाच तत्र गोदावरीसिंधुसरस्वतीच

मित्यौ ५

4

नः मकुन्दमोदमपुष्कराक्ष नारायणाच्युत नृसिंह नमो नमस्ते २५ कर्ण उवाच नूनं
वं त्वामिनमथ्रसोत्तून नचिंतयामि नरकान्नैकर्मि न भजामि मन चापयामि मन्यात्मदेय
पदरता न्तुम मादनेरासी श्रीनिवास पुरुषोत्तम देहि दास्यं २६ धृतराष्ट्र उवाच न
मो नमः कारणवामनाय नारायणायामितविक्रमाय श्रीशार्ङ्गचक्रासिगदाधरा
य नमोस्तु तस्मै पुरुषोत्तमाय २७ गंधारी उवाच त्वमेव माता च पिता त्वमेव त्वमे
व बंधुश्च सखा त्वमेव त्वमेव विद्या द्रविणं त्वमेव त्वमेव सर्वं मम देव देव २८ द्रुपद
उवाच यज्ञेशाच्युत गोविन्द माधवानन्त केशव कृष्ण विष्णो हृषीकेश वासुदेव
नमोस्तु ते २९ जयद्रथ उवाच नमः कृष्णाय देवाय ब्रह्मणेनन्तशक्तये योगेश्व
राय योगाय त्वामहं शरणं गतः ३० विकर्ण उवाच कृष्णाय वासुदेवाय देवकी
नन्दनाय च नन्दगोपकुमाराय गोविन्दाय नमो नमः ३१ सोमदत्त उवाच न

नार्दनः ४८ गौतम उवाच गोकोटिदानं ग्रहणे काशीप्रयागगंगायुतकल्प
वासी यज्ञायुतं मेरुसुवर्णदानं गोविन्दनामस्मरणेन तुल्यं ४९ अग्निरुवाच
गोविन्देति सदा स्नानं गोविन्देति सदा जपः गोविन्देति सदा ध्यानं सदा गोविन्दकी
र्तनं ५० त्र्यक्षरं जपनं ब्रह्म गोविन्देति त्र्यक्षरं तस्मादुच्चरितं येन ब्रह्मभूया
य कल्पते ५१ श्रीबादरायण उवाच अच्युतः कल्पवृक्षोऽसौ अनन्तः कामधे
नवः चिन्तामणिस्तु गोविन्दो हरिर्नाम विचिन्तयेत् ५२ हरिरुवाच जयतु जय
तु देवो देवकीनन्दनोऽयं जयतु जयतु कृष्णो वृष्णिवंशप्रदीपः जयतु जय
तु मेघश्यामलः कोमलांगो जयतु जयतु पृथ्वीभारनाशो मुकुन्दः ५३
पिप्पलायन उवाच श्रीमन्नृसिंहविभवे गरुडध्वजाय तापत्रयोपशमना
य भवौषधाय कृष्णाय वृश्चिकजलाग्निभुजंगरोगक्लेशव्ययाय हरये

सर्वाभिलाषी यो नित्यं संततं नयतां वाञ्छितो ऽहं न कथाप्रसङ्गः ॥ ४९ ॥ यम उवाच । नन्वे
पच्यमाने ह्ययमेन पविभाषितं क्रियमाणो ऽपि तो देवः केशवः श्रीभगवानार्दनः ॥ ५० ॥
नारद उवाच । जन्मान्तरसहस्रेषु तपोध्यानसमाधिना । नराणां क्षीणपापानां कृष्णे
भक्तिः प्रजायते ॥ ५१ ॥ प्रह्लाद उवाच । नाथ योनिसहस्रेषु येषु येषु व्रजाम्यहम् ।
तेषु तेष्वचला भक्तिरच्युतास्तु सदा त्वयि ॥ ५२ ॥ या प्रीतिरविवेकानां विषयेष्वनपा
यिनी । त्वामनुस्मरतः सा मे हृदयान्मापसर्पतु ॥ ५३ ॥ विश्वामित्र उवाच । कि
मस्य बहुभिः कीर्तितैः किं तपोभिः किमध्वरैः । यो नित्यं ध्यायते देवं नारायणम
नन्यधीः ॥ ५४ ॥ यमदग्निरुवाच । नित्योत्सवः सदा तेषां नित्यं श्रीर्नित्यमङ्ग
लं । येषां हृदिस्थो भगवान्मङ्गलायतनो हरिः ॥ ५५ ॥ भरद्वाज उवाच । ला
भस्तेषां जयस्तेषां कुतस्तेषां पराजयः । येषामिन्दीवरश्यामो हृदयस्थो ज

नैवानवगोविन्दनामततत्त्वातात्विकं हहालुपरंरताम्रुतिं भवानत्स्थोगयोगतः ८०
शौनक उवाच नमो भिनारायणायाद्देवकेशंकदे भिनारायणपूजने सद्
वत्ता भिनारायणनाम निर्मलं स्मरन्ति भजामि नारायणनाम नित्यम् ८१ श्री
नक उवाच स्कोतेकफलकंपालेभागजनपत्रगायते पुराणोत्तमजं निर्भयजन्म
सारस्तां हरिं ८३ गार्ग्य उवाच नारायणेति मंत्रोक्ति भागलितबराथतिनी तथा
धूनन्वेवो वेपतत्ते त्यकुतं महत् ८४ दालभ्य उवाच किं तस्य धर्ममिमे मे मे भिन्न
पस्य जनार्दनि नमो नारायणायेति मंत्रः सर्वार्थसाधकः ८५ वैशंपायन उवा
च धर्मयोगेभ्य नः हस्तोयत्रपापो विजुर्दनः तत्र श्रीर्विजयो भूतिर्ध्रुवा नीति
र्मतिर्मम ८६ अंगिरा उवाच हरिर्हरति पापानि दुष्टचित्तैरपि स्मृतः अनि
च्छयापि संस्पृष्टो दहत्येव हि पावकः ८७ पाराशर उवाच सकृदुच्चरितं ये

पैङ्गयेनमस्ते ५२ हविर्होत्र उवाच हृत्सरसीरुहपंकजं पिंजनोतेस्मयैवमेवश्रा
तुमानेसनाजंहंसः प्राणप्रयाणसमयेकफवातपित्तैः कंठावरोधनविधौस्मरणंकु
उतस्ते ५३ पिप्पलायन उवाच हरिर्नामैव नामैव नामैव मम जीवनं कलौनास्त्येव नास्त्येव
नास्त्येवगतिरन्यथा ५४ चमस उवाच सकृदेति मंगलं नाम यस्य वाचि प्रवर्तते मे
रुमेरुमयतितस्याशु महापातककोटयः ५५ करभाजन उवाच हृत्स्मायवासुदेवायदेव
देवनमात्मने प्रणतः क्लेशनाशाय गोविन्दाय नमोनमः ५६ कश्यप उवाच कृ
ष्णानुस्मरणादेव पापसंघातपंजरं शतधा भेदमाप्नोति गिरिर्वज्रहतो यथा ५७ दु
र्वासन उवाच नाम्नोस्ति यावती शक्तिः पापनिर्हरणे हरेः तावत्कर्तुं न शक्नोति पातकं केनापि
देवेन हृदिस्थितेन यथानियुक्तोस्मि तथा करोमि ५८ देवस्वगुरुदेवाय देवनाम
नामशुभलक्षणं अहं देवमेधा विद्याज्ञानमनसा वीनदीयतां ५९ अंगिरा उवाच ना

हृदमेकं समुत्पन्नं ध्येयो नारायणः सदा १६ महादेव उवाच शरीनारिणं वक्षि
इच्छाभिर्दुःखकलेवरं औषधं जान्हवीतोयं वैद्यो नारायणो हरिः १७ श्रीनरथर्ज
धाच भोजने छादने चिंतां वृथा कुर्वंति वैसवाः कोसौ विश्वंभरो देवो स भक्ता कि
उपेक्षते १८ स्वधर्मसंत्यक्तदयो देवाश्चवपश्चात्तपोधनाः कीर्तयंति सुनश्रेष्ठं
देवं नारायणं विभुं १९ शेश उवाच न भूम्यापर्वते भीतो न भानस्पथनस्य
तिः विष्णुभक्तिविहीनस्य तस्य भानो सदा मम २० सनत्कुमार उवाच
यस्य हस्ते गदा चक्रं गरुडो यस्य वाहनं शंखं करतले यस्य स मे विष्णुः प्रसीद
तु २१ इदं पवित्रमायुष्यं पुण्यं पापप्रणाशनं यः पठेत्प्रातरुत्थाय वैष्णव
स्तोत्रमुत्तमं २२ सर्वपापविनिर्मुक्तो विष्णुसायुज्यमाप्नुयात् धर्मार्थ

नहानित्यन्वोनंद्वयं वर्धः पमिथनस्तेन मोन्दाग्यगमनं प्रति ६८ पौलस्त्य उवाच
हेजिह्वेनमसन्तूलेसर्वदाम भुनप्रिये नारायणमव्ययकीपूर्वपिथजिह्वे जिनंतनं ६९
हेजिह्वेकन्दुफस्तोहि मधुनेकिंनभावसे मधुनंवदफल्गालिन्नोवेहि मधुनंप्रियेयः ७०
व्यासउवाच सत्यंसत्यंपुनः सत्यंभुजमुत्पाद्यवोच्यते नवेदाच्छपनंइशास्तुनदेवः
केशवात्परं ७१ धन्वन्तरिरुवाच अच्युतानन्दगोविन्दनामोच्चारणभेषजां न
श्यन्तिशकलारोगाः सत्यंसत्यंवदाम्यहं ७२ मार्कण्डेय उवाच साहानिस्तन्महत्
छिद्रंसाचोधजडमूकता: यन्मुहूर्तंक्षणंवापि वासुदेवंनचिंतयेत् ७३ अगस्त्य
उवाच निमिषंनिमिषार्धंवाप्राणिनांविष्णुचिंतनं कलौकोटिसहस्राणांध्यानमे
वविधीयते ७४ मनस्तापकमेरागायाचयेतन्मतिजनार्दने नजतेनंफलंलोर्वप्र
वागनेमित्रंगयां ७५ कौशुवारउवाच [illegible] लिंगियावाष्पैवपुनःपुनः

कामभोक्षार्थं पांडवैः परिकीर्त्तितं ॥ ८ ॥ इति श्री पांडवगीता स्तो
त्रं समाप्तं सर्वशुभं भूयात् ॥ संवत् १८६८ समै पौष वदि ३० बुध
वासरे लिखितमिदं पुस्तकं साधुजनानामेन श्रीकृष्णचरणदासा गोविंदपदनमः
श्रीहरिः श्री पांडवगीता समाप्ता: श्रीमन्नारायणं भजामि